

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 13 februari 1925 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag m. m.

Genom en den 31 december 1924 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 9, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 28 juni 1895 (nr 64) om handelsbolag och enkla bolag.

Härigenom förordnas dels att i lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad 35 a §, dels ock att 16, 32, 33 och 52 §§ i samma lag skola, 16 och 52 §§ — den sistnämnda i dess lydelse enligt lagen den 12 augusti 1910 (nr 88 s. 43) — i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

16 §.

En var av bolagsmännen äge, där ej annat avtalats eller följer av vad i 35 a § stadgas, företräda bolaget; dock må bolagsman, som i bolagets angelägenheter visat trolöshet, kunna på annan bolagsmans yrkande av domstol skiljas från rätten att företräda bolaget; beslut härom gånge i verkställighet utan hinder av förd klagan.

Är — — — skild.

Annan — — — verkan.

32 §.

I bolagets likvidation äge, där ej annat avtalats eller följer av vad i 35 a § stadgas, samtliga bolagsmännen att, själva eller genom ombud, delta. Äro flera delägare i boet efter avliden bolagsman, äge å deras vägnar allenast en av dem eller ett gemensamt ombud delta i likvidationen.

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 9 saml. 1 avd. 3 häft. (Nr 5.) 1

33 §.

Är ej sådant fall för handen, varom i 35 a § förmäles, skall vid likvidationen, om annan överenskommelse ej träffats, jämte vad i 32 § sägs, rörande bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter, varom i 5, 7, 8, 10, 14 och 15 §§ förmäles, i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i nämnda paragrafer finnes stadgat eller särskilt varit avtalat.

35 a §.

Finnes sannolikt, att likvidationen oskäligt uppehålles eller eljest utföres på sådant sätt, att bolagsmans rätt därigenom äventyras, äge på ansökning av honom den domstol, varunder bolaget lyder, förordna, att likvidationen skall verkställas av en eller flera likvidatorer, som utses av rätten. Till likvidator må ock bolagsman förordnas.

Ansökning, varom nu sagts, skall åtföljas av uppgift å samtliga bolagsmän. Å ansökningen teckne rätten eller domaren kallelse å en var av de bolagsmän, vilka icke deltagit i ansökningen, att däröver avgiva förklaring å viss dag, då ärendet skall prövas av rätten. Visas å den dag, att bolagsmännen av kallelsen erhållit del inom tid och på sätt som om delgivning av stämning är stadgat, utgöre bolagsmans uteblivande med förklaring ej hinder för ärendets avgörande.

Sedan likvidator blivit utsedd av rätten, övertage han omedelbart likvidationen i bolagsmännens ställe. Vid likvidationen skall, jämte vad i 34 och 35 §§ sägs, rörande bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter, varom i 7, 8, 10 och 14 §§ förmäles, i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i nämnda paragrafer finnes stadgat eller särskilt varit avtalat.

Hava flera likvidatorer blivit utsedda, skola de handhava uppdraget gemensamt, där ej rätten finner skäligt förordna, att uppdraget må på visst sätt dem emellan delas.

Vad i 18 kap. handelsbalken är för syssloman stadgat i fråga om ansvarighet och redovisning, så ock i fråga om arvode och ersättning för kostnader, skall gälla även för likvidator.

Likvidator kan när som helst av rätten entledigas. Äro bolagsmännen ense om att återtaga likvidationen, skall förordnande för likvidator av rätten återkallas.

Beslut om förordnande eller entledigande av likvidator gånge i verkställighet utan hinder av förd klagan.

52 §.

I fråga — — — tillämpning.

I övrigt — — — avtalat.

Finnes sannolikt, att likvidationen oskäligt uppehålles eller eljest utföres på sådant sätt, att bolagsmans rätt därigenom äventyras, äge på ansökning av honom allmän underrätt i den ort, där någon av bolagsmännen har sitt hemvist, förordna, att i bolagsmännens ställe en eller flera likvidatorer, som utses av rätten, skola verkställa likvidationen. Föreligga sådana ansökningar

vid skilda domstolar, vare den ansökning, som senare inkom till rätten eller domaren, ej upptagen till prövning. Vid likvidationen skall rörande bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter, varom i 7, 10 och 14 §§ förmåles, i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i nämnda paragrafer finnes stadgat eller särskilt varit avtalat. Genom avtal, som slutes av likvidator, vare bolagsmännen ej bundna i förhållande till den, med vilken avtalats; dock att inskränkning härigenom ej göres i likvidators behörighet att i penningar förvandla bolagsmännens gemensamma tillhörigheter. Om förordnande och entledigande av likvidator, om uppdragets handhavande, där flera likvidatorer blivit utsedda, så ock om ansvarighet och redovisning, arvode och ersättning för kostnader, vare lag som i 35 a § finnes i fråga om handelsbolag föreskrivet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1925 och äga tillämpning jämväl å då bestående bolag.

2) Lag

om ändrad lydelse av 8 och 21 §§ i lagen den 13 juli 1887 (nr 42 s. 1) angående handelsregister, firma och prokura.

Härigenom förordnas, att 8 och 21 §§ i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura skola, 8 § i dess lydelse enligt lagen den 29 juni 1923 (nr 287) och 21 § i dess lydelse enligt lagen den 28 juni 1895 (nr 67 s.10), i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

8 §.

Var — — — firma.

I handelsbolag åligger det varje bolagsman att ansvara för anmälningsskyldighetens fullgörande; dock att, där handelsbolag trätt i likvidation och likvidator blivit utsedd av rätten innan anmälan skett, anmälningsskyldighetens fullgörande åligger likvidatorn.

Från — — — sparbanker.

Enkel — — — föreskrivet.

21 §.

1. Sker ändring i något förhållande, varom inskrivning skett i handelsregistret, eller inträffar något av de i 15 § omtalade fall, skall anmälan därom så fort ske kan göras i den ordning, som stadgats för anmälan om firma; dock att ändring av hemvist icke behöver anmälas. Där handelsbolag trätt i likvidation och likvidator blivit utsedd av rätten, skall anmälan jämväl innehålla uppgift å likvidatorns fullständiga namn och hans hemvist.

2. Då rörelse upphör, åligger anmälningsskyldigheten den, som vid den tiden utövade rörelsen eller var delägare i densamma. Vid enskild näringsidkares död åligger anmälningsskyldigheten stärbhusdelägarna. Upphör handelsbolag i

följd av delägaras död, åligge anmälningsskyldigheten, utom de övriga bolagsmännen, jämväl den avlidnes stärbhusdelägare. I fråga om annan ändring än rörelsens upphörande åligge anmälningsskyldigheten en var, som efter ändringen utövar eller är delägare i rörelsen. Har handelsbolag trätt i likvidation och har likvidator blivit utsedd av rätten, åligge anmälningsskyldigheten beträffande sådant bolag likvidatorn.

3. Flyttas — — — göras.
4. Har — — — kraft.
5. Inträffar — — — avslutad.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1925.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande lagförslag, får utskottet hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag.

De genom propositionen framlagda lagförslagen avse att undanröja vissa brister i gällande regler rörande likvidation av handelsbolag och enkla bolag.

*Likvidation
av handels-
bolag och
enkla bolag
enligt gäl-
lande rätt.*

Enligt lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag är i handelsbolag, om annat ej avtalats, varje bolagsman berättigad att vidtaga åtgärd i förvaltningen av bolagets angelägenheter, där ej förbud däremot inlägges av annan bolagsman, som ej är utesluten från förvaltningen. Åtgärd, som är främmande för bolagets ändamål, får ej vidtagas utan samtliga bolagsmäns samtycke. I fråga om det enkla bolaget gäller, att, där annat ej avtalats, för vidtagande av åtgärd i förvaltningen erfordras alla bolagsmäns samtycke.

För den praktiska tillämpningen av dessa regler måste tydligen förutsättas, att stridiga meningar icke göra sig gällande bland bolagsmännen i frågor av betydelse för bolagsverksamhetens fullföljande. Beträffande såväl handelsbolag som enkla bolag gäller därför, att, om enighet ej kan upprätthållas, det endast återstår att låta bolaget upplösas.

Men även den verksamhet, som sammanhänger med upplösningen, skall utföras av bolagsmännen själva. Beslut om bolagets likvidation och upplösning medför nämligen ingen annan ändring i reglerna om bolagsmans rätt att delta i handhavandet av bolagets angelägenheter än att, i fråga om handelsbolag, en i bolagsavtalet eller eljest träffad överenskommelse om att någon eller några av bolagsmännen skola vara uteslutna från förvaltningen icke längre blir att tillämpa. Härav följer emellertid, att genom meningsskiljaktigheter mellan bolagsmännen rörande sättet för likvidationens verkställande bolagets avveckling kan komma att oskäligt fördröjas och att en bolagsman, som är i besittning av bolagets tillgångar, kan, ehuru bolaget trätt i likvidation, förfoga över dem under en lång följd av år till förfång för övriga bolagsmän. Till förekommande härav stadgas visserligen, att, sedan sådant förhållande inträffat, att bolaget skall träda i likvidation, dess tillgångar, så snart utan uppenbar skada ske kan, skola förvandlas i penningar. Men detta stadgande blir givetvis utan

egentlig betydelse mot en tredskande bolagsman, som har bolagets tillgångar i sin besittning, så ock vid meningsskiljaktigheter mellan bolagsmännen.

I en vid 1922 års riksdag inom första kammaren väckt motion, nr 29, fäste herr Lyberg uppmärksamheten på de olägenheter, som sålunda kunna bliva en följd av den stadgade ordningen för verkställande av likvidation av handelsbolag och enkla bolag. I anledning av motionen avlät riksdagen, efter tillstyrkan av första lagutskottet i utlåtande nr 13, till Kungl. Maj:t en skrivelse, nr 117, däri riksdagen anhöll om utredning, under vilka förutsättningar bolagsman i handelsbolag och enkelt bolag, som trätt i likvidation, skulle kunna beredas möjlighet att framtvunga slutförande av likvidationen och upprättande av bolagsskifte, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

1922 års riksdag.

De föreliggande lagförslagen utgöra resultatet av den av riksdagen begärda utredningen.

Lagförslagen hava i huvudsak följande innebörd:

Liksom hitintills skall likvidation av handelsbolag och enkla bolag såsom regel genomföras av bolagsmännen själva. Men finnes det sannolikt, att likvidationen oskäligt uppehålls eller eljest utföres på sådant sätt, att bolagsmans rätt därigenom äventyras, skall på ansökan av honom domstol äga förordna, att likvidationen skall verkställas av en eller flera likvidatorer, som utses av rätten. Till likvidator må ock bolagsman förordnas.

Propositionen.

Innan likvidator förordnas av rätten, skola samtliga bolagsmän beredas tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Sedan likvidator förordnats, skall han omedelbart övertaga likvidationen i bolagsmännens ställe. För sådant ändamål inträder han i bolagsmännens förvaltningsrätt över egendomen. I handelsbolag övertager han därjämte behörigheten att företräda bolaget i förhållande till tredje man. Beträffande enkla bolag gäller i sistnämnda hänseende, att genom avtal, som slutes av likvidator, bolagsmännen icke bliva bundna i förhållande till den, med vilken avtalats; dock att inskränkning härigenom ej göres i likvidators behörighet att i penningar förvandla bolagsmännens gemensamma tillhörigheter.

Utses ett flertal likvidatorer, skola de handhava uppdraget gemensamt, där ej rätten finner skäligt förordna, att uppdraget må på visst sätt dem emellan delas.

Rörande likvidators ansvarighet och redovisning samt hans rätt till arvode och ersättning för kostnader skall gälla vad i 18 kap. handelsbalken är stadgat för syssloman.

Likvidator kan när som helst entledigas av rätten. Äro bolagsmännen ense om att återtaga likvidationen, skall förordnande för likvidator återkallas av rätten.

De sålunda föreslagna bestämmelserna synas utskottet vara väl avvägda. Å ena sidan torde de vara ägnade att på ett tillfredsställande sätt tillgodose intresset av att meningsskiljaktigheter mellan bolagsmännen icke må oskäligt för-

Utskottet.

dröja slutförandet av bolagets likvidation och upplösning. Å andra sidan torde i bestämmelsen att det skall finnas sannolikt, att likvidationen oskäligt uppehålls eller eljest sker på sådant sätt, att bolagsmans rätt därigenom äventyras, ligga en garanti för att det ingrepp i bolagsförhållandet, som domstols förordnande av särskild likvidator obestridligen innebär, skall begränsas till sådana fall, där ett verkligt behov föreligger. Beträffande den bevisning, som i denna del bör fordras, vill utskottet betona, att, såsom ock av lagtexten framgår, en sannolikhetsbevisning härutinnan skall vara tillfyllest. Ett ganska summariskt bedömande av ställningen inom bolaget och av bolagsmännens inbördes förhållanden torde ofta giva domstolen tillräcklig ledning vid avgörandet.

Slutligen må anmärkas, att i sådana fall, där likvidationen omhänderhaves av en person, som själv ej är bolagsman, denne likvidator — liksom bolagsmännen — enligt sakens natur bör erhålla tillfälle att yttra sig, innan domstolen förordnar annan person att övertaga likvidationen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 13 februari 1925.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Hederstierna, Jacob Larsson**, *Rogberg, Edw. Larson, Lyberg* och *Klefbeck*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *af Ekenstam, Lindley, Leo, Jansson* i Edsbäcken, *Nilsson* i Antnäs*, *Söderberg* och *Johansson* i Brånalt.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Lyberg*, som anförde:

»Den bestämmelse om sannolikhetsbevisning, som 35 a § och 52 § i lagförslaget innehålla, har jag ansett ägnad att fördyra domstolsförfarandet och framförallt att giva en tredskande bolagsman tillfälle att framtvinga upprepade uppskov med ansökningsärendets behandling.

Då såsom skäl för bestämmelsens upptagande anförts, att densamma vore betingad av nödig hänsyn till den bolagsman, mot vilken ansökningen riktas, och att fråga vore om ingrepp i ett privaträttsligt bolagsförhållande, må erinras, att ingripande icke kan i något fall ske, innan bolaget bevisligen trätt i likvidation och sålunda måste upplösas. Och den omständigheten att en bolagsman underkastar sig de besvär och kostnader, som äro förbundna med ansökning om likvidators förordnande, läser i och för sig berättiga till presumption, att hans rätt är äventyrad, eller åtminstone att det förtroende, på vilket bolagsavtalet var grundat, är försvunnet.

Vid sådant förhållande synes kravet på dylik bevisning böra eftergivnas och lagrummen avfattas i ungefärlig överensstämmelse med motsvarande stadgande i lagen om samäganderätt.

Jag har därför inom utskottet hemställt,

1) att första stycket i 35 a § skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Kunna bolagsmän icke enas om sättet för likvidationens utförande, äge på ansökning av bolagsman den domstol, varunder bolaget lyder, förordna, att likvidationen skall verkställas av en eller flera likvidatorer, som utses av rätten. Till likvidator må ock bolagsman kunna förordnas.»

2) och att tredje stycket i 52 § skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Kunna bolagsmän icke enas om sättet för likvidationens utförande, äge på ansökning av bolagsman allmän underrätt i den ort, där någon av bolagsmännen har sitt hemvist, förordna, att i bolagsmännens ställe en eller flera likvidatorer, som utses av rätten, skola verkställa likvidationen. Föreligga sådana — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — handelsbolag föreskrivet.»
